

Türkiye’de Online İşbirliği Ağ Modeline Dayalı Bir Kaynakça Yönetim Uygulaması

A Web Based Collaborative Reference Management Service
in Turkey

Ramazan Acun*

Özet

Web teknolojisi, pek çok alanda olduğu gibi, kaynakça yönetimi alanında da büyük bir potansiyele sahiptir. Nitekim, son yıllarda bu potansiyeli değerlendiren birçok uluslararası kaynakça yönetim servisi ortaya çıkmıştır. Türkiye’de bu yöndeki ilk uygulama kaynakca.info’dur. Online iş birliği ağı modelinde çalışmaktadır. Sisteme üye olanlar geniş bir kaynakçaya kolay erişimle beraber sahip oldukları eser künye ve tam metinlerini geniş bir kitle ile paylaşabilmekte, araştırma ve eğitim amaçlı kendi özelleşmiş kaynakçalarını hazırlayıp güncelleyebilmekte ve eserler hakkında yaptıkları yorum ve eleştirilerle bilim, edebiyat ve sanatın gelişmesine katkıda bulunabilmektedirler. Kısaca, bu uygulama ile Türkiye’de kaynakça çalışmaları yeni bir boyut kazanmıştır. Bu makalede, bu uygulama tanıtılmakta ve sosyal bilimler alanında kaynakça çalışmalarının bu sistem üzerinden nasıl daha da ileriye götürülebileceği üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bibliyografya (kaynakça), Kaynakça Yönetim Sistemleri, Online İşbirliği Ağları, kaynakca.info

Abstract

Web technology, as in many other areas, has a great potential for reference management. Indeed, in recent years a number of international reference management systems have been appeared. Kaynakca.info is the first web based application in Turkey designed for the management of references in a collaborative setting. Members of kaynakca.info network are able, besides accessing a large database of references, to create, manage and share their own bibliographies. Users can also contribute to the advancement of science and arts by providing fast feedback about the scholarly works through commenting mechanism of the system. In short, kaynakca.info has added a new dimension in bibliographical studies in Turkey. This article describes this system together with the ideas of how to further bibliographical studies concerning social science research.

Keywords: Bibliography, Online Collaborative Networks, Reference Management Systems, kaynakca.info

Giriş

Bibliyografyalar veya kaynakçalar önceki çalışmalara erişimde hız ve kolaylık sağ-

* Doç.Dr. Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. E-posta: acun@hacettepe.edu.tr; Web: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~acun/>

lar; böylece bilimsel çalışmaların verimi artar. Araştırmak istediği konuda kapsamlı ve güncel bir kaynakçaya sahip bir araştırmacı tekrarlardan uzak, yeni bilgi üretme şansı yüksek bir çalışma için gerekli temele sahip demektir. Ayrıca, bu tür kaynakçalar kullanılarak belli bir alandaki bilimsel gelişmenin niteliğini anlamak üzere bibliometrik araştırmalar da yapılabilir.

Web teknolojisi kaynakça çalışmalarına yeni boyutlar kazandırmıştır. ABD ve Avrupa'da son on yılda ortaya çıkan *Endnote*, *Refworks*, *BibTex*, *Zotero*, *Citeulike*, *Connotea* ve *Mendeley* gibi birçok web tabanlı kaynakça yönetim servisi kullanıcıların web üzerinden kolayca ve işbirliğine dayalı olarak kaynakça oluşturmalarına ve yönetmelerine imkân sağlamaktadır.¹

Türkiye'de ise bu tür bilgiye erişim ve bibliyografik denetim araçları ABD ve Avrupa ile kıyasla çok geridedir. Bu problem sosyal bilimler alanında daha da büyüktür.² Kaynakça uzmanı Bülent Ağaoğlu'na göre Türkiye'de bugüne kadar 13000 kaynakça yayınlanmıştır ve her yıl 500 civarında da yeni kaynakça yayınlanmaktadır.³ Ancak tahmin edilebileceği üzere, bunların büyük çoğunluğu basılı, yani klasik usulde yapılan çalışmalardır. Google taramaları, sayıları az olsa da Web tabanlı elektronik kaynakça çalışmalarının da bulunduğunu göstermektedir. Ancak, kısa bir inceleme ile bunların kapsam ve işlev bakımından uluslararası örneklerle karşılaştırılabilir nitelikte olmadıkları anlaşılmaktadır.

Web tabanlı bir uygulama olan *kaynakca.info* teknik bakımdan yukarıda adları verilen uluslararası servislerle karşılaştırılabilir niteliktedir. İçerik olarak da Türkiye'de sosyal araştırmalara yöneliktir. Üyelik esasına göre ve iş birliği ağ modelinde çalışmaktadır. Bu makalede bu sistem kısaca tanıtılmakta ve mevcut *kaynakca.info* ağının daha da genişletilmesi konusunda düşüncelere yer verilmektedir. Ancak bundan önce Türkiye'deki web tabanlı kaynakça uygulamalarını kısaca gözden geçirmekte fayda vardır.

Türkiye'de Web Tabanlı Kaynakça Çalışmaları

Türkiye'de basılı kaynakçalar ve kaynakça tarihi konusunda araştırmalar bulunmakla birlikte,⁴ Web tabanlı kaynakçalar konusunda henüz bir çalışma bulunmamaktadır. O yüzden, bu bölümde bu tür çalışmalar kısaca gözden geçirilecektir. Bu çalışmalar, yönetim açısından kurumsal olarak ve bir araştırma projesi çerçevesinde kişisel inisiyatifle yürütülen çalışmalar olarak ikiye ayrılabilir.

- 1 Cameron Neylon and Wu Shirley. "Article-Level Metrics and the Evolution of Scientific Impact", *PLoS Biol* 7/11, 2009: e1000242. doi:10.1371/journal.pbio.1000242; Willem H. Roux and Ivan D. Burke, "Collaborative Reference Management System". *African Digital Scholarship and Curation Conference* 2009, Pretoria, CSIR, 12-14 May 2009, p. 1-11. http://www.ais.up.ac.za/digi/docs/leroux_paper.pdf.
- 2 Osman Horata, "Sonuç Raporu", *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınlar ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu*, Ankara: Yeni Avrasya yayınları, 2005, s. 223.
- 3 Bülent Ağaoğlu. Türkiye Kaynakçalar Bilgi Bankası. <http://bibta.mikrobeta.com.tr>
- 4 Mesela bkz. Noelle Malcles vd., *Bati'da ve Türkiye'de Kaynakça Tarihi* (çev. M. Türker Acaroğlu) İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Kurumsal olarak yürütülen çalışmalar içinde Milli Kütüphane’nin Türkiye’de yayınlanan makale ve basma eserlerle, Ulusal Ağ ve Bilgi Merkezi’nin (ULAKBİM) Türkiye’de yayınlanan bilimsel dergilerde yayınlanan makalelerle ve nihayet Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) tezlerle ilgili çalışmalarını en önemlileridir.

Kişisel inisiyatifle bir proje çerçevesinde yürütülen çalışmalarda ise *Türkiye Kaynakçalar Bilgi Bankası*,⁵ *Cumhuriyet Dönemi Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası*⁶ ve *Türkoloji Eserleri Bibliyografyası*⁷ Google taramalarında öne çıkmaktadır. Bunlar aşağıda sırayla gözden geçirilmektedir.

Milli Kütüphane Türkiye’de kaynakça konusunda en uzun soluklu ve kapsamlı çalışmayı yürütmektedir. Temel olarak üç ayrı kaynakça söz konusudur:⁸

- *Türkiye Makaleler Bibliyografyası*. 1995’ten günümüze kadar Milli Kütüphane’de taranan süreli yayınlardaki 200.000 ‘den fazla makalenin künyelerini içermektedir.
- *Cumhuriyet Dönemi Makaleler Bibliyografyası*. 1923-1999 yılları arasında Türkiye’de yayınlanmış 4,398 süreli yayında yer alan 560.000 den fazla makale içermektedir.
- *Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası*. 1584-1986 yılları arasında Arap, Yunan ve Ermeni harfleriyle basılmış Türkçe eserlere ait bibliyografyadır. 37.359 farklı isimli Türkçe esere ait 50.760 bibliyografik künyeyi içermektedir.

Bu çalışmalar zaman zaman kesintiye uğramıştır. İlk iki çalışmanın kapsam tanımları ve web ara yüzleri çalışmalarda kavramsal bir bütünlük olmadığını göstermektedir. Bu makale yazıldığı sırada sonuncu bibliyografya sadece eser adı listesi olarak görüntülenebiliyor, künye detaylarına erişilemiyordu.

TÜBİTAK’ın bir enstitüsü olan Ulusal Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) 1992 yılından bu yana, Mühendislik, Temel Bilimler, Yaşam Bilimleri, Tıp, Sosyal ve Beşeri Bilimler ve 2010 yılından itibaren de “Din ve İnanç” ve “Hukuk” alanlarında bilimsel yayın dizinlerini içeren veri tabanları üretmektedir. Bu veri tabanların hazırlanmasının amacı “bir yandan akademisyenlerin Türkçe bilimsel süreli yayınlarda çıkan makaleleri tek bir ara yüzden hızlı bir şekilde tarayabilmelerini mümkün kılmak, diğer yandan ise yayın niteliğinin yükselmesine katkı sağlamak” olarak ifade edilmektedir. Ancak bu veritabanları Türkçe yayınlanan bilimsel dergilerin ancak küçük bir bölümünü taramaktadır. ULAKBİM Sosyal Bilimler Veritabanı, 2009 yılında 171 dergi indekslemektedir.⁹ TÜİK verilerine göre, aynı yıl Türkiye’de

5 Ağaoğlu, age

6 Bahaeddin Yediyıldız ve Ramazan Acun. Cumhuriyet Dönemi Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası (OBİB). <http://obib.hacettepe.edu.tr>.

7 Türkoloji Eserleri Bibliyografyası. <http://www.isa-sari.com/bibliyografya>.

8 Her üç kaynakçaya da makale.mkutup.gov.tr adresinden erişilebilmektedir.

9 ULAKBİM Web sitesi, “Sosyal Bilimler Veri Tabanı Dergi Listesi”. http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/vt/uvtsbvt/uvtsbvt_journal_index.php?the_db=4

gost

Akademik
Bakış

3

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

sosyal bilimler alanında 3681 süreli yayın vardır.¹⁰

YÖK, Türkiye’de üniversitelerde yapılan tezlerin bir arşivini oluşturmuştur. Bu arşivde bulunan tezlerin tamamı, "Elektronik Tez Arşiv Projesi" ile sayısal ortama taşınmış ve web üzerinden tam metin (pdf) olarak erişime açılmıştır. Tam metin erişimleri, yazarları tarafından "çoğaltması ve yayımı için" izin verilmiş tezlerle sınırlıdır. Arşivin web sitesinde tezlerin sayısı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.¹¹

Kişisel inisiyatifle hazırlanan Web tabanlı kaynakçalar konusunda belki de ilk sözü edilmesi gereken *Türkiye Kaynakçalar Bilgi Bankası* ya da kısa adıyla BİBTA’dır. Türkiye’de Osmanlı döneminden başlamak üzere günümüze kadar yayınlanmış bütün kaynakçaları (kitap, makale, tez, rapor, teksir, internet vs.) içermektedir. Kaynakçaların kaynakçasıdır. Web üzerinden erişilen BİBTA veritabanında 13.000 kaynakçanın künyeleri mevcuttur. Bu künyeler konu ve yazara göre sorgulanabilmektedir. Türkiye’de her yıl yayınlanan ortalama 500 civarında yeni kaynakça belirlenerek bu kaynakçaya eklenmektedir. Bu çerçevede yurtdışında yayınlanmış olup da Türkçeye çevrilen kaynakçalar da kapsam dâhilindedir.¹² Yeni yayınlanan kaynakçaların nasıl tespit edildiği veya daha genel olarak, BİBTA’nın yönetimi konusunda nasıl bir organizasyon yapıldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası (OBİB), 1999 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Bu kaynakçanın amacı, bütün dünyada gerçekleştirilen Osmanlı araştırmalarının eksiksiz, sürekli güncel tutulan ve İnternet’ten sorgulanabilir bir bibliyografyasını oluşturmaktır. Site uluslararası standartta bibliyografik veri girilebilmesine uygun tasarlanmış kapsamlı bir veri tabanına dayalıdır. Bu veri tabanının tasarımında ve içeriğin toplanmasında bu makalenin yazarı aktif rol oynamıştır. Bu veritabanına dayalı olarak bibliyometrik araştırmalar¹³ yapılmış ve bir de 18.000 künyeden oluşan basılı bibliyografya¹⁴ üretilmiştir. OBİB web üzerinden yayına başladığında, Türkiye’de yapılan Osmanlı araştırmalarına dair 40.000 civarında künyeye erişim sağlıyordu. Ancak, amaçlanan aksine, site çeşitli sebeplerle güncel tutulamamış ve Türkiye dışında yapılan araştırmalar kapsam dışında kalmıştır.

Türkoloji Eserleri Bibliyografyası, Türk dili, edebiyatı, tarihi ya da kültürü

10 *Türkiye İstatistik Yıllığı* 2009. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu:Ankara, 2010, s. 129. <http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf>.

11 YÖK tez arşivine şu adresten ulaşılabilir: <http://tez2.yok.gov.tr>.

12 Ağaoğlu, age.

13 Bahaeddin Yediöldüz, "Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Osmanlı Araştırmaları", XIII. *Türk Tarih Kongresi Ankara*, 4-8 Ekim 1999. *Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2002, s. 167-219; Serhat Küçük. *Osmanlı Üzerine Tezler: Bibliyografya ve İstatistik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2002. Basılmamış yüksek lisans tezi

14 Bahaeddin Yediöldüz ve Ramazan Acun. "Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası", Osmanlı, Cilt 12, Ed. Güler Eren, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 275-702.

üzerine yazılmış eserlerin künye bilgilerini bir araya getirip “dev” bir başvuru kaynakçası oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda başta Türkçe olmak üzere İngilizce, Rusça, Fransızca gibi pek çok dilde kaleme alınmış binlerce telif ve tercüme kitapla ilgili çeşitli bilgileri ihtiva etmeyi hedeflemektedir. Bu yazı hazırlandığında bu kaynakçada 2251 kitap kaydı bulunmaktaydı. Kullanıcılar bir form aracılığı ile yeni kayıt (künye) önerisi yapabilmektedir, ancak bir üyelik sistemi bulunmamaktadır.

Bu bölümde Türkiye’de en kapsamlı dijital kütüphane olan *Pecya*’dan da söz etmek yerinde olabilir. *Pecya*, tüm özellikleriyle bir “bilgi erişim sistemi” olarak tanımlanmaktadır. Öncelikle “tam metin arama” yapabilen ve gelişmiş arama özellikleriyle bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran *Pecya*, kendi veritabanına sahiptir. Ancak *Pecya*, tanımdan da anlaşılacağı üzere, klasik anlamda bir kaynakça değildir; erişim sağladığı içeriğin uluslararası bibliyografik bir standartta tanımlanması yapılamamaktadır. “Kolay erişim sağlanabiliyorsa, uluslararası standartta bibliyografik tanımlamaya ne gerek var?” şeklinde bir soru sorulabilir. Bu sorunun cevabı aşağıda *kaynakca.info*’nun dayalı olduğu Öğrenme Nesneleri (ÖN) modeli anlatılırken verilmiş olacaktır.

Görüldüğü üzere, web tabanlı kaynakça alanında yayın türü (kitap, tez, makale vb), konu (Osmanlı, Türkoloji, Sosyal Bilimler, Kaynakça) ve büyüklük bakımından farklılık gösteren birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bunların hepsi bir son üründür; bir kurum, kişi ya da kişilerin hazırlayıp web üzerinden kullanıma sunduğu çeşitli konu ve kapsamdaki kaynakçalardır. Kaynakça yönetim hizmeti vermemektedirler. Başka bir ifadeyle yukarıda sözü edilen uygulamaların hiçbirinde, kullanıcıların kendi kaynakçalarını oluşturup yönetmeleri söz konusu değildir.

Halbuki web teknolojisinin ulaştığı bu seviyede ortak akıl ve kolektif çabanın işe koşulabileceği uygulamalar geliştirmek mümkündür. Kaynakça çalışmalarını bunun için en uygun alanlardan biridir. Bir sonraki bölümde ele alınan *kaynakca.info* Türkiye’de bu yönde atılmış ilk adımdır.

Kaynakca.info

Kaynakca.info veya *Türkiye Kaynakçası* konusu Türkiye olan bir araştırma, öğrenme ve paylaşma ortamıdır. Kısaca akademik sosyal ağ diye tanımlamak mümkündür. Bu makalenin yazarı tarafından 1996 yılından itibaren bibliyografik bir veritabanı olarak geliştirilmeye başlanmıştır. Bu veritabanı, 2008 yılında web tabanlı hale getirilmiş ve *kaynakca.info* adresinde İnternette yayınlanmaya başlanmıştır. Bu sistemin geliştirilmesi Hacettepe Üniversitesi’nin desteklediği bir araştırma projesi çerçevesinde halen devam etmektedir.¹⁵ *Kaynakca.info* içeriğine atıfta bulunurken

15 Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi Kapsamlı Araştırma Projesi. Proje başlığı: “Türk ve Türkiye Araştırmalarında Genel Eğilimlerin Tespiti”; Proje No: 09011701001; Yürütücü: Doç. Dr. R. Acun. Projeye sağlanan mali destekle, *kaynakca.info* yazılımı yeni fonksiyonlarla güçlendirilip iyileştirilecek ve veri miktarı ve kalitesi yükseltilecek.

gost

Akademik
Bakış

5

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

"Türkiye Kaynakçası," genel olarak siteye (yazılım + içerik) atıfta bulunurken de *kaynakca.info* diye adlandırılması tercih edilmektedir.

Kaynakca.info temelinde sosyal ve beşeri bilimler alanı için tasarlanmış bir Öğrenme Nesnesi (ÖN) modeli uygulamasıdır. Hem örgün eğitimi hem de okul dışı öğrenmeyi desteklemesi öngörülmüştür. Sistemin tasarımında, "Türkiye" konusunda yayınlanmış kitap, tez, makale ve yeni bir yayın türü olan web siteleri her biri öğrenme nesnesi olarak kabul edilmiştir. Bu nesnelerin her biri ÖN modeline uygun olarak *Dublin Core* standardında tanımlanabilmekte, bağımsız olarak adreslenebilmekte ve mevcut nesnelere gruplanarak yeni nesnelere yaratılabilmektedir. Bunlar kaynakçalar ve yazar gruplarıdır. Yaratılan bu yeni nesnelere de aynı şekilde bağımsız olarak adreslenebilmektedir.¹⁶

Kaynakca.info içindeki nesnelerin bağımsız olarak adreslenebilmesinden (bağımsız varlığa sahip olmasından) dolayı, bunların her biri hakkında araştırma, öğrenme ve değerlendirmeye yönelik ilave bilgiler tutulabilmektedir. Şimdiki halde bunlar: Diğer nesnelere ilişkiler, alıştırma (e-öğrenme) soruları, kullanım bilgileri ve değerlendirme ve derecelendirme bilgileridir.

Atıflar, diğer nesnelere ilişkilere bir örnektir; "alınan atıflar" ve "yapılan atıflar" olarak ikiye ayrılmaktadır. E-öğrenme soruları, beklendiği üzere cevabı sistem içinde yer alan bir öğrenme nesnesinde bulunabilen sorulardır. Değerlendirme bir öğrenme nesnesi hakkında yorum yazma ve beğendim/beğenmedim şeklinde işaretleme yoluyla olmaktadır. Kullanıma dair bilgiler ise sayfa görüntüleme (hit) ve online sosyal ağlarda paylaşım, daha doğrusu bunlara ilişkin sayılardır.

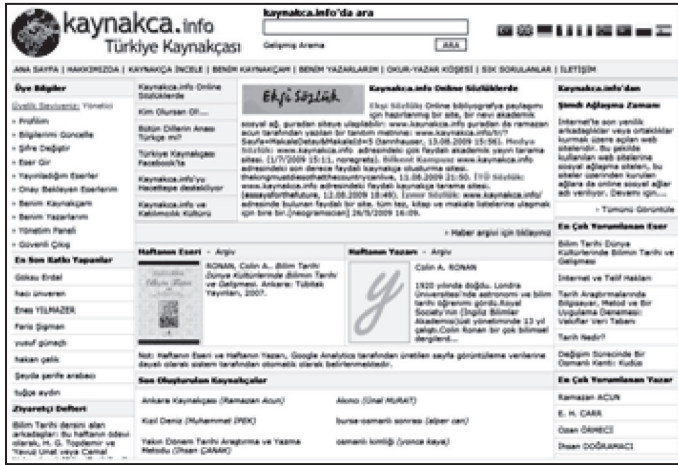
Kaynakca.info'nun içeriğini geliştirmekte online işbirliği ağı modeli kullanılmaktadır.¹⁷ Diğer sosyal ağlaşma sitelerinde olduğu gibi, üyelik esasına göre çalışmaktadır. Üyeler *Dublin Core* standartlarına uygun nesne girişi yapabilmekte ve varsa eser tam metinlerini görüntüleyebilmektedir. Nesnelere, sistemin "benim kaynakçam" ve "benim yazarlarım" özelliğini kullanarak gruplayabilmekte ve isterse bunları doküman olarak bilgisayarına indirebilmekte veya doğrudan yazarından çıktısını alabilmektedir. Nesnelere ve nesne gruplarını *Facebook*, *Google* ve *Twitter* gibi araçları kullanarak başkalarıyla paylaşabilmektedir.

Kaynakca.info'yu online sosyal ağ yapan özelliklerinden biri de üyelerin profil oluşturabilmesidir. Üyeler, profillerinde bilim alanı, dönem/yüzyıl, bölge ve devlet/medeniyet kategorilerinde tercihlerini belirleyebilmektedir. Bu sayede, kendi ilgi alanına giren öğrenme nesnelere daha kolay erişim sağlayabilmekte ve/veya kendisiyle ortak ilgi alanına sahip diğer üyeleri görebilmektedir.

16 Ramazan Acun, "Öğrenme Nesnelere Modelinin Sosyal ve Beşeri Bilimlere Bir Uygulaması: Kaynakca.info", *Proceedings of 9th International Educational Technology Conference*. Ankara: Hacettepe University, 2009, s. 81.

17 Acun, a.g.m. s. 78.

18.04.2011 tarihi itibarıyla sitenin 5700’ün üzerinde çoğu üniversite öğrencisi ve eser sahibi üyesi bulunmaktadır. Site içeriğine, “operatör” ve “editör” rollerindeki üyeler katkıda bulunmaktadır. Bu yolla şimdiye kadar 105.700 eserin künyesi (ve bazılarının tam metni) ve 1500 yazının biyografisinin girişi ve kontrolü yapılmıştır.

Ekran Görüntüsü 1: Kaynakca.info Ana Sayfası (21.03.2011)

Sistemin ana sayfası (bkz. Ekran Görüntüsü 1) öncelikle üye olmayan kullanıcılara yönelik olarak tasarlanmıştır. Burada, *kaynakca.info* ve Türkiye’de sosyal ve beşeri bilimler alanlarında kullanıcıların ilgisini çekebilecek önemli olaylar hakkında haberlere yer verilmektedir. Ayrıca üye olmayanları üyeliğe teşvik edecek bilgiler yer almaktadır. Bunlar, siteye en son katkı yapanlar, en çok yorumlanan eser ve yazarlar ve son oluşturulan kaynakçalar gibi üye etkinlikleri sonucu oluşan bilgilerdir. Ana sayfanın en üstünde yer alan bayrak imajları kullanılarak, site içeriği bayrakların temsil ettiği dillere çevrilebilmektedir. Mesela, İngiltere bayrağına tıklanarak sitenin İngilizce olarak gezilmesi mümkün olmaktadır. Çeviri için Google’ın otomatik dil araçları kullanılmaktadır. Bayraklar aynı zamanda sistemin uluslararası kapsamını simgelemektedir.

Dinamik Kaynakçalar

Künye girişi, kaynakça oluşturma ve güncellenmenin nasıl yapılacağı sistemin “sık sorularlar”¹⁸ bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. O yüzden burada bu konular üzerinde durulmayacaktır. Ancak sistemin potansiyelini göstermek açısından üyeler tarafından daha önce oluşturmuş kaynakçalardan örnekler vermek yerinde olacaktır.

18 Bkz. <http://www.kaynakca.info/tr/?Sayfa=SS>

göz

Akademik Bakış

7

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

Bugüne kadar üyeler tarafından 1000'in üstünde kaynakça oluşturulmuştur. Bunlardan 267'si editörler tarafından yayınlanmaya değer bulunmuştur. Bazı örnekler şunlardır:

- Akıncı (Ünal Murat)
- Ankara Kaynakçası (Ramazan Acun)
- Aşk Üzerine (Zeynep Kurnaz)
- Ermeni Meselesi (Süleyman Sırrı Şahin)
- Evliya Çelebi (Kagan Egnim)
- Kadın Çalışmaları Kaynakçası (Geysu Güleriyüz)
- Kafkasya Çalışmaları (Ahmet Kısa)
- Kahve Kahvehane (Zafer YILMAZ)
- Kızıl Deniz (Muhammet İpek)
- Klasik Osmanlı Düşünce Tarihi (Tuğba Çalışkan)
- Medreseler (Tuğba Kbkci)
- Memlûk (Esra Celik)
- Menzil (Deniz Karaman)
- Mevlana Celaleddin Rumi (Yunus Buğra Yılmaz)
- Milli Mücadele Dönemi (Elif Avcı)
- Milliyetçilik (Yunus Buğra Yılmaz)
- Minare (Bülent Nuri Kılavuz)
- Moğol Tarihi (Ekrem Kalan)
- Mohaç (Kürşat Alkışcı)
- Musul (Vural Köker)
- Osman Bey (Aykut Şen)
- Osman Hamdi Bey (Çağrı Uğur)
- Osmanlı Arşivleri (Hacı Ünveren)
- Osmanlı Diplomasisi (Serpil Acioğlu)
- Osmanlı İlimiye Teşkilatı (Bilgin Arslan)
- Osmanlı Kimliği (Yonca Kaya)
- Osmanlı Macaristanı (Fatih Çalışır)
- Osmanlı Sanayi (Serkan Ertuğ)
- Osmanlı ve Din (Eyüp Baş)

Goş

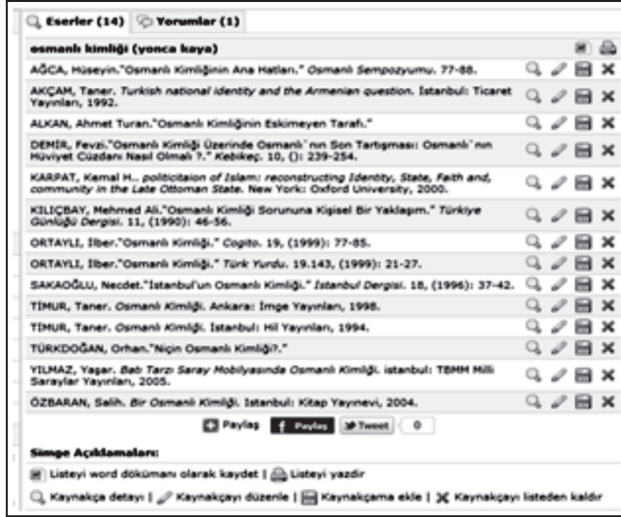
Akademik
Bakış

8

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

- Osmanlıda Mimari (Zafer Yılmaz)
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Dış Politika (Elif Avcı)
- Türkiye-AB İlişkileri (Seda Gökay)
- Serbest Cumhuriyet Fırkası (Tuğba Çalışkan)
- Seyyah (Zafer Yılmaz)
- Yunus Emre Kaynakçası (Yunus Buğra Yılmaz)

Bunlardan “Yonca Kaya” isimli üye tarafından oluşturulmuş bulunan “Osmanlı Kimliği” adlı kaynakçanın detayı Ekran Görüntüsü 2’de verilmiştir. Burada görüldüğü üzere bu kaynakçada 14 eser yer almaktadır. Bunlar bibliyografik formatta listelenmektedir. Kaynakçaya bir de yorum yapılmıştır. Yorum detayı “Yorumlar” sekmesine tıklatılarak görülebilir. Listenin sonunda yer alan simgeler ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere, bu kaynakça (ve diğer kaynakçalar) ekleme, çıkarma ve düzenleme yoluyla doğrudan üyelerin kendileri tarafından yönetilmekte; yorum yazılabilmekte, *facebook*, *twitter* gibi araçlar kullanılarak online sosyal ağlarda başkalarıyla paylaşılabilmekte; Word dosyası olarak bilgisayara indirilebilmekte veya doğrudan yarıcıdan çıktısı alınabilmektedir.

Ekran Görüntüsü 2: Bir kaynakça Örneği (<http://kaynakca.info/tr/?Sayfa=KaynakcaDetay&GrupId=1057>)

Bir eserin bir kaynakçaya eklenebilmesi için eserin sisteme daha önceden girilmiş olması gerekmektedir. Değilse, “Eser Gir” menüsü kullanılarak girilebilir.

göz

Akademik
Bakış

9

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

Kaynakça yönetiminde bir başka önemli fonksiyon, düzenlemedir. Sistemin sağladığı "Eseri düzenle" fonksiyonu ile eser künyelerindeki eksiklikler ve yanlışlıklar düzeltilebilmektedir. Bu çerçevede eserlerin tam metinleri yüklenebilmekte veya tam metninin bulunduğu İnternet adresine bağlantı verilebilmektedir. Bütün bu işlemler doğrudan üyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. İşlemlerin kalite kontrolü de "editör" unvanlı kıdemli üyeler tarafından yapılmaktadır.

Engeller ve Çözüm Önerileri

Kaynakca.info içeriği, artık orta büyüklükte bir online sosyal ağ oluşturan üyelerin katkılarıyla her geçen gün daha da zenginleşmektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere 18.04.2011 tarihi itibarıyla sayıları 5700'ü bulan üyelerin katkılarıyla bugüne kadar 105.700 eserin bibliyografik künyesi ve bazılarının da tam metni girilmiştir. Türkiye'deki web tabanlı çalışmalarla karşılaştırılınca *kaynakca.info* içerik zenginliği daha iyi anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bu içeriğin toplamın çok küçük bir bölümü olduğunu kestirmek zor değildir.

İçerik zenginliği üye sayısı ile doğrudan ilgilidir. Çünkü, *kaynakca.info* tarzı online işbirliği ağı modeline dayalı olarak içerik geliştiren bütün çalışmalarda gözlemlenmiş bir prensip vardır. Buna göre, bu ağlarda üyelerin %90'ı sadece kullanmakta, %9'u küçük katkılarla yetinmekte, %1'i ise kaliteli içerik geliştirme yükünü omuzlamaktadır. Buna 90-9-1 kuralı adı verilmiştir.¹⁹ Bu kuralın *kaynakca.info* içeriğinin geliştirilmesinde de işlediği veri tabanında yapılan sorgulamalarla tespit edilmiştir. *Kaynakca.info*'nun 5700 üyesi olduğuna göre, site içeriğine 513 kişi (5700'ün %9'u) küçük katkılar, 57 kişi (5700'ün %1'i) ise büyük katkılar yapıyor demektir. Site üzerinde daha önce yapılan bir araştırma²⁰ toplam katkı yapanların oranını %10 olarak bulmuştur. Aradaki %1'lik fark teşvikten kaynaklanmaktadır. Gerçekten de, bu makalenin yazarı, lisans ve lisansüstü derslerinde öğrencileri bu sistemi kullanmaları yönünde teşvik etmiştir.

Bu araştırmanın da gösterdiği üzere, teşvik, normal akışı değiştiren bir durumdur. Teşvik olması halinde *kaynakca.info* içerik geliştirme sürecinin hızlanacağı görülmektedir. Teşvik denilince öyle büyük çaplı maddi destekler vs anlaşılmalıdır. *Kaynakca.info* benzeri araştırma ve eğitim amaçlı içeriğe sahip sitelere yapılan katkıların, eğitim ve akademik faaliyetlerin normal bir parçası kabul edilip, kariyer gelişim değerlendirmelerinde (yükseltme ve atamalarda) dikkate alınması iyi bir başlangıç olabilir.

Böyle bir teşvik, İnternet'e kaliteli içerik sağlamanın yanında başka bazı yan ürünler de ortaya çıkarabilir. İlk akla gelenler şunlardır:

- Ağ ortamında ortak iş yapma alışkanlığı yaygınlaşacak, zayıf olan katılım

¹⁹ Bkz. www.90-9-1.com.

²⁰ Ramazan Acun. "Sosyal Ağlar Yoluyla Katılım Kültürü Oluşturma: kaynakca.info Örneği," I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu, 27-30 Haziran 2009, Uşak: Uşak Üniversitesi, s. 369.

kültürü geliştirecektir.

- Türkiye’deki bir çok üniversitede sosyal bilim bölümlerinde verilen lisans ve lisans üstü düzeydeki bibliyografya derslerinin öğretim elemanları, bu derslerinde karatahta-tebeşir yerine *kaynakca.info* veya benzeri modern kaynakça yönetim servislerini kullanmaya yöneleceklerdir.
- Eğitim ve araştırma amaçlı, yenilikçi, işbirliğine dayalı içerik geliştirmeye yönelik web tabanlı yazılımların geliştirilmesi tetiklenmiş olacaktır.

Türkiye’de sosyal bilimler alanlarında klasik usulde ferdi çalışma alışkanlığının yaygın olduğu düşünülürse, bunların uzun vadede çok olumlu etkileri olabilir. Sıfır maliyetle yüksek getiri elde edilebilecek bir alan varsa, işte o budur.

Sonuç ve Geleceğe Bakış

Kaynakca.info Türkiye’de uluslararası kaynakça yönetim servisleri ile karşılaştırılabilir nitelikte, kaynakça yönetim hizmeti vermektedir. 18.04.2011 tarihi itibarıyla sayıları 5700’ü bulan üyeler bu sistemi kullanarak araştırma ve eğitim amaçlı kendi kaynakçalarını oluşturup yönetebilmektedirler. Sistemin *Türkiye’deki diğer web tabanlı çalışmalardan en temel farkı budur.*

Türkiye Kaynakçası adı verilen ve sürekli gelişmeye açık dinamik içerik, söz konusu bu üye katkılarının toplamından oluşmaktadır. Gerçekten de, *Türkiye Kaynakçası* mevcut haliyle, Milli Kütüphane, ULAKBİM ve YÖK tarafından kurumsal olarak geliştirilen kaynakçalar hariç tutulursa, Türkiye’deki en büyük kaynakçadır. Teşvik olması durumunda gelişmenin daha da hızlanacağı görülmektedir.

İçeriğe paralel olarak, *kaynakca.info* yazılımı da sürekli olarak geliştirilmektedir. Bu çerçevede sisteme eklenmesi planlanan bir özellik, bibliyografik künyeler ve eser tam metinleri üzerinde bibliometrik incelemelere imkân veren bir analiz modülüdür. Bu sayede, Türkiye’de sosyal bilim araştırmalarının dinamik olarak güncellenebilen bir haritasını çıkarmak mümkün olabilecektir. Sosyal araştırmaların giderek daha karmaşık hale gelen dünyasında kim yolunu kolay bulmak istemez ki?

Kaynaklar

- ACUN, Ramazan, "Öğrenme Nesneleri Modelinin Sosyal ve Beşeri Bilimlere Bir Uygulaması: Kaynakca.info", *Proceedings of 9th International Educational Technology Conference*. Ankara: Hacettepe University, 2009. s. 78-85. <http://www.kaynakca.info/tr/?Sayfa=EserDetay&EserId=2151911>.
- ACUN, Ramazan, "Sosyal Ağlar Yoluyla Katılım Kültürü Oluşturma: kaynakca.info Örneği," *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu*, 27-30 Haziran 2009, Uşak: Uşak Üniversitesi, s. 365-370. <http://www.kaynakca.info/tr/?Sayfa=EserDetay&EserId=2154304>.
- AĞAOĞLU, Bülent. Türkiye Kaynakçalar Bilgi Bankası. <http://bibta.mikrobeta.com.tr/>.

gost

Akademik
Bakış

11
Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

- HORATA, Osman. "Sonuç Raporu," *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınlar ve Bilgi Teknolojileri Sempozyumu*, Ankara: Yeni Avrasya yayınları, 2005, s. 220-228.
- KÜÇÜK, Serhat. *Osmanlı Üzerine Tezler: Bibliyografya ve İstatistik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2002. Basılmamış yüksek lisans tezi.
- MALCLES, Noelle vd., *Batı'da ve Türkiye'de Kaynakça Tarihi. İstanbul: İletişim Yayınları*, 2003.
- Milli Kütüphane Web Sitesi Türkiye Makaleler Bibliyografyası. <http://makale.mkutup.gov.tr/>.
- NEYLON, Cameron and Wu Shirley. "Article-Level Metrics and the Evolution of Scientific Impact", *PLoS Biol* 7/11, 2009: e1000242. doi:10.1371/journal.pbio.1000242.
- ROUX, Willem H. and Ivan D. Burke. "Collaborative Reference Management System". *African Digital Scholarship and Curation Conference 2009*, Pretoria, CSIR, 12-14 May 2009, 1-11 http://www.ais.up.ac.za/digi/docs/leroux_paper.pdf.
- SARI, İsa. *Türkojoloji Eserleri Bibliyografyası*. <http://www.isa-sari.com/bibliyografya>.
- Türkiye İstatistik Yıllığı 2009*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu:Ankara, 2010. <http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf>.
- ULAKBİM Web sitesi "Sosyal Bilimler Veri Tabanı Dergi Listesi". http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/vt/uvt/sbvt/uvt_journal_index.php?the_db=4 (12.01.2011).
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin ve Ramazan Acun. "Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası", *Osmanlı*, Cilt 12, Editör: Güler Eren, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 275-702.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin ve Ramazan Acun, *Cumhuriyet Dönemi Osmanlı Araştırmaları Bibliyografyası*. <http://obib.hacettepe.edu.tr>.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin. "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Osmanlı Araştırmaları", XIII. *Türk Tarih Kongresi Ankara, 4-8 Ekim 1999. Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2002, s. 167-219.
- Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Tez Servisi. <http://tez2.yok.gov.tr>

gost

Akademik
Bakış

12

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011